

Jerusalem, Israel

היחידה לשירותי מידע

סקירה בנושא עישון בבתי סוהר

כתב: הדי וגשל
פברואר מרץ 2002

Jerusalem, Israel

עישון בבתי סוהר/ בדיקה משווה

מבוא:

בעיתון ידיעות אחרונות (24/1/02) פורסמה הידיעה: "אסיר דורש: תא ללא מעשנים". בגוף הידיעה נרשם: "...אביו של האסיר הלא מעשן כתב לח"כ אילון גילאון (מרץ) וביקש בשם בנו לסייע לו בעניין, בהתאם לחוק האוסר עישון במקום ציבורי". בהמשך הידיעה: "דווקא בבתי סוהר החוק לא נאכף. להפך, הסוהרים מחלקים סיגריות ומאפשרים עישון בתוך התאים ובמסדרונות... לדבריו, בנו כלוא יחד עם שבעה אסירים שכולם מעשנים כבדים. העישון מפריע לו וכמובן מזיק לבריאותו" תגובת שב"ס (כפי שפורסמה): "משירות בתי הסוהר נמסר כי אכן יש מגמה לנסות ולהפריד בין אסירים מעשנים ללא מעשנים, אולם המחסור במקום מקשה על העניין. דוברת שב"ס אמרה כי כעת מנסים להפריד בין מעשנים ללא מעשנים לפחות באולמות הביקורים".

נושא העישון בבתי הסוהר מעסיק בתי סוהר בעולם.

להלן סקירה בנושא עישון בבתי סוהר, הסקירה מנסה לענות על הסוגיות הבאות:

האם יש מדיניות בנושא עישון בבתי סוהר, והאם מונהגת מדיניות של איסור עישון.

האם מותר לאסירים לעשן בתא, אם כן כיצד נוהגים בבקשתו של אסיר אשר יבקש להיות בתא ללא עישון.

היכן מותר לאסירים לצוות ולמבקרים לעשן.

האם יש חוקים האוסרים את העישון במקומות ציבוריים ובמקומות עבודה.

המידע ששימש את הסקירה מקורו באתרי האינטרנט של שרותי שב"ס ותכתובת שנערכה עם עמיתים בעולם.

Jerusalem, Israel

עישון בבתי סוהר: המדיניות והנוהג בעולם**אירלנד:**

בתי הסוהר באירלנד אינם כלולים בחוק לאיסור עישון במקומות ציבוריים. תאי כליאה והסעות אסירים אינם נחשבים מקום ציבורי. העישון בתאים מותר. ישנם מקומות בהם אסור לעשן כמו: כנסיה, כיתות לימוד, משרדי מנהלה ומטבח. ישנם אזורים בבית הסוהר שהצוות אינו מעשן בהם, הכללים משתנים בכל בית סוהר, ואין חוק מוסדר בנושא. חל איסור עישון לאסירים ומבקרים באזור הביקורים. כאשר מציבים אסיר באגף ובתא, לוקחים בחשבון את פרופיל האסיר ופרופיל האסירים האחרים באגף. אם אסיר יצטרך לחלוק תא עם אסיר אחר, רשויות שב"ס ישתדלו שהאסיר האחר יהיה לא מעשן. קצין העיתונות של השירות מסר שכיום מתנהלת תביעה בשלבים מוקדמים של אסיר נגד שב"ס בנושא העישון.

אנגליה:

לבתי הסוהר באנגליה מדיניות איסור עישון הנאכפת באופן מקומי. אין הוראה כללית המנחה את בתי הסוהר לגבי פרטי האיסור, אלא כל מנהל בית סוהר יקבע את הנהלים המקומיים. מותר לאסירים לעשן בתוך התאים, העישון מותר בדרך כלל רק בתא. לנערים עד גיל 16 אסור לעשן, אסור לילדים עד גיל 16 לקנות מוצרי טבק וסיגריות. אך בפועל רוב הכלואים מתחת לגיל 16 מעשנים, חלק נרחב מהנוער מכורים לעישון. הצוות שאינו חפץ להגדיל את הסכנה לפגיעה עצמית ונסיונות התאבדות של הנוער מאפשר להם לעשן. רוב האסירים (כ-80% מעשנים) וחברי צוות רבים מעשנים. אסיר שאינו מעשן ישוכן במידת האפשר בתא עם אסירים שאינם מעשנים. למבקרים אסור לעשן, לצוות מותר לעשן רק בחדרים שהוגדרו מראש כמותרים לעישון. כיום בוחנים את האפשרות להציע תחליפי ניקוטין לאסירים המעוניינים בתוכנית להפסקת עישון.

ארה"ב:

אגודת התקון האמריקאי (ACA)^a, מדווחת באתר האינטרנט שהעישון בבתי הסוהר מוגבל במידה זו או אחרת, בכל מוסדות התקון בארה"ב, ברמה הפדראלית ובמדינות. באתר מופיעה רשימה של מדינות בהן איסור העישון בבית הסוהר גורף: אלסקה, ארקנסו, קולורדו, קונטיקט, אידהו, אינדיאנה, מיין, מרילנד, מסצ'וסטס, מינסוטה, מונטנה, ניו-המפשייר, צפון דקוטה, אורוגון, דרום דקוטה, טקסס ויוטה.

שב"ס פדראלי^b:

Jerusalem, Israel

כל האזורים במתקני השב"ס וברכבי השב"ס יהיו אסורים לעישון, אלא אם האזור הוקצה לעישון על ידי מנהל המתקן.

מקומות מיועדים לעישון: (בדרך כלל) שטחים פתוחים שהוגדרו מותרים לעישון.

במרפאות יוקצו אזורי עישון מחוץ למרפאה על מנת שהמאושפזים לא יסבלו מעישון פסיבי.

לחולים במצב סופני, שרופא ממליץ על עישון כהקלה למכאוביהם, יוקצה חדר פינתי, על מנת לצמצם את חשיפת שאר המאושפזים לנזקי העישון.

במתקנים יקבע המנהל אזורי עישון בשטחים פתוחים, אולם כאשר לצורך הניהול התקין יהיה נחוץ, יוקצו אזורים ספציפיים בהם יהיה מותר לעשן בתוך המבנה, אזורים אלה יהיו מאווררים כלפי חוץ.

במקומות סגורים, מעליות, ספריה חדרי לימוד, מטבח, מרפאה, רכבים, אולם ספורט, העישון יהיה אסור.

במסדרונות העישון יהיה אסור אלא אם יותר לצורך ניהול תקין של המוסד.

איש צוות שלא מעשן יכול להתנגד להיות מוצב באזור סגור בו העישון מותר.

אזורי משרדים יהיו אסורים לעישון.

במתקנים בהם העישון מותר באזורי מגורים, תהיה במידה האפשרית חלוקה לאזורים בהם אסור לעשן.

במידת האפשר לא יוצב אסיר לא מעשן באזור מגורים עם מעשנים.

אזורים בהם העישון מותר יהיו מסומנים, אזור ללא סימון אסור לעישון, מי שיעשן באזור אסור לעישון יועמד להליך משמעת.

הערה: עיתון Prison News מדווח, שבית המשפט פסל תביעה של אסירים נגד יצרני סיגריות ונגד

רשויות שב"ס, על כך שנמכרו להם סיגריות בלא אזהרה שהעישון מזיק לבריאות.

בית המשפט פסל את התביעה מפני שלא היה לו סמכות שיפוט. (ינואר 2002)

ארגון: שירות בתי הסוהר אוסר על עישון בשטחי בתי הסוהר לאסירים ולמבקרים. לצוות מותר לעשן באזורים ספציפיים הרחק מטווח ההרחה והראות של האסירים.

מסצ'וסטס: העישון לאסירים אסור בכל האזורים והרכוש בפיקוח משרד התקון.

לצוות אסור לעשן אלא במקומות פתוחים שהוגדרו כמותרים לעישון.

וירג'יניה: לאסירים מותר לעשן בתא, בתנאי והתא הוגדר כתא בו מותר לעשן (תא לשנים).

מספר יחידות מגורים מוגדרות כאסורות לעישון, השב"ס עשוי לשכן אסיר לא מעשן במגורים אלה.

בחדרי מגורים המיועדים לאסירים רבים (הדומים לאולמות מגורים צבאיים) אסור לעשן במגורים ובאזורי השינה אלא באזורים ספציפיים בלבד.

באזורים פתוחים, בתי מלאכה ומשרדים שאין לציבור גישה אליהם מותר לעשן.

Jerusalem, Israel

לצוות מותר לעשן רק באזורים שהוגדרו כאזורים מותרים לעישון. אסור לעשן במסדרונות, מעליות, חדרי ביקור, מטבחים, מרפאה, רכבים, אולם התעמלות וחדרי נוחיות, (אלא אם הם מוגדרים כאזור מותר עישון).
חוק איסור עישון במבנים ציבוריים אינו חל על המבנים של שב"ס.

ג'ורג'יה: חל איסור עישון בתוך המבנים ובתוך הרכבים של שירות בתי הסוהר.

העישון מותר רק באזורים פתוחים שהוגדרו כמותרים לעישון, וזאת רק בזמנים שהוגדרו מראש.

אסיר מורשה להחזיק באמצעי העישון, סיגריות טבק וכדומה, ומותר למכור לאסירים סיגריות.

אסור לאסירים להחזיק גפרורים ומצתים, לשימושם יהיו מצתים חשמליים באזורים בהם ניתן לעשן.

אסיר שיעשן במקום אסור יעמוד להליך משמעותי.

לצוות ולמבקרים מותר להחזיק בסיגריות, אך אסור לעשן מלבד במקומות פתוחים שהעישון בהם מותר, ובזמן הפסקה.

עובד שיעבור על ההוראה ינקט נגדו הליך משמעותי.

צוות שגר במתחם השב"ס, יורשה לעשן בתוך המגורים ובסביבתם החיצונית, אך הרחק מאזור מתקן הכליאה המרכזי.

אוסטרליה:

NSW: החל מספטמבר 2000 חל חוק איסור עישון בבניינים ציבוריים, החוק מורה על המעביד לספק לעובדים

אווירה בטוחה ונקייה מנזקי עישון.

העישון בבניינים ובמתקני השב"ס אסור.

לאסירים מותר לעשן בתא כאשר דלת התא סגור, זאת מכיוון שהתא אינו מוגדר כבנין ציבורי אלא כביתו של

האסיר. סוהר שיכנס לתא של אסיר יבקש ממנו לכבות את הסיגריה, לאוורר במידת האפשר את התא, לרשות

הסוהר יש מסכת הגנה לפנים.

אסיר שיבקש אזור נקי מעישון, מנהל המתקן ידאג להעבירו במהירות האפשרית לתא נקי מעישון, עיכוב במעבר

לתא אחר יכול לנבוע מסיבות בטיחותיות וביטחוניות.

העישון יותר בכל מקום שבו זרימה חופשית של אוויר.

אזורים ציבוריים כמו מרפאה וחדרי ביקורים אסור לעשן בהם.

לצוות ולמבקרים מותר לעשן באזורים פתוחים ומאווררים היטב.

שירות בתי הסוהר מודע לסכנה של תביעה מצד אסירים שלא מעשנים על פגיעה מנזקי עישון, לכן שב"ס ידאג

לאוורור של התאים.

קוטלנד: חוק The Prisons and Young Offenders Institution (Scotland) Rules 1994 אומר, שלאסיר

מותר להחזיק ולעשן מוצרי טבק בהתאם לתנאים ולמגבלות שמנהל בית הסוהר יקבע בהתאם להנחיות השר.

בכמה בתי סוהר מופעלת יוזמות לניהול חיים בריאים לצוות ולכלואים, במתקנים אלה מיושמת מדיניות איסור

עישון באזורים מסוימים של בתי הסוהר.

Jerusalem, Israel

פינלנד: פרק 12 בחוק לצמצום העישון, אוסר על העישון במשרדים ובמוסדות המיועדים לציבור וללקוחות, החוק אינו חל על מתקני כליאה.

הרשות האחראית על בתי הסוהר ראתה לנכון להשוות בין מוסדות תקון לבין בתי מגורים, המשמעות בפועל היא שלאסירים מותר לעשן בתאים.

המדיניות של רשות הסנקציות היא, שאין לחשוף אסירים לא מעשנים בניגוד לרצונם לסיכונים בריאותיים הנובעים מחשיפה לנזקי עישון, לכן אסיר שלא מעשן, המבקש להיות בתא ללא עישון, צריך לספק לו את התא.

במתקנים פתוחים בהם יש לאסירים את האפשרות להסתובב בחופשיות, העישון בתוך המבנים יהיה אסור. בכמה מתקנים פתוחים ישנם חדרים מסוימים בעלי מערכת אוורור, בהם מותר יהיה לעשן, זאת בלא לחשוף את הצוות ושאר האסירים לנזקי העישון.

חוק העישון אוסר על עישון במקום ציבורי לכן לצוות ולמבקרים אסור לעשן, אלה בחדרים ובאזורים המותרים לעישון.

ארגון הסנקציות מטפל בכל שנה בתלונות העוסקות בעישון.

תלונה נפוצה מצד אסירים שלא מעשנים היא, שהם הוצבו בתאים ובאגפים בהם מעשנים. המענה לכך הוא שהאסיר צריך לבקש להיות בתא ללא עישון ואז הרשויות יעבירו אותו לתא כזה.

תלונה נפוצה נוספת מצד אסירים במתקנים פתוחים, היא שאסור להם לעשן במגורים, המענה לכך הוא שיש להם מספיק מקומות ופינות בהם מותר לעשן, ולכן אין סיבה להתיר את העישון במגורים.

קנדה:**שרות בתי הסוהר הפדראלי של קנדה (CSC)**

שב"ס קנדה אוסר את העישון לצוות ולכלואים באזורים המנהלתיים, אולמות ההתעמלות, חדרי אוכל, מטבחים ומרפאות. המוסדות ימשיכו לחפש אחר הזדמנויות ליצור מקומות נקיים מעישון.

מקומות האסורים לעישון מלבד המקומות המוזכרים לעיל ימשיכו להיות אסורים לעישון. מקומות אלה לא יהפכו באופן אוטומטי לאזורים בהם ניתן לעשן, אלא אם כן ההנהלה בהתייעצות עם איגוד העובדים ונציגי הכלואים יחליטו להפוך מקום (להחזיר למקום) את הסטאטוס הקודם כמקום שבו ניתן לעשן.

העישון יותר לצוות ולכלואים באותם אגפים ואזורים שאותם יעדה ההנהלה, תוך התייעצות עם איגוד העובדים ונציגי הכלואים, כאזורים בהם ניתן לעשן.

Jerusalem, Israel

כל מנהל בית סוהר, יפגוש את נציגי האיגוד ואת נציגי הכלואים על מנת להחליט אילו אזורים/ אגפים יהיו מיועדים לעישון ובאילו ייאסר העישון. כאשר יתקלו בקשיים בקבלת החלטה משותפת נציגי הנהלה המקומית יקבע את האזורים.

מגורים ליחיד המיועדים לביקורים העישון בהם יהיה מותר.

בכל הרכבים של השרות העישון אסור.

בכל יחידה תפעולית ינקטו האמצעים הדרושים על מנת לצמצם את נזקי העשן המגיע מהמקומות בהם מותר לעשן. במיוחד ידאגו שהעשן לא יעבור לאזורים בהם אסור לעשן.

ההנהלה תשדל לרכז את כל המעשנים באזור מרוחק מהלא מעשנים, במיוחד מהלא מעשנים בעלי בעיות בריאותיות.

ינקטו האמצעים המתאימים בכל רמה במוסד על מנת להגן על הלא מעשנים מנזקי העשן, עובדים שאינם מעשנים אינם פטורים משהיה במקומות בהם מותר לעשן, אלא אם כן הם סובלים ממצב רפואי קודם (אסטמה, מחלות ריאה אלרגיות וכדומה).

מרכזי תקון בקהילה: ניתן לעשן בחדרי המגורים.

אזור המגורים המשותף יהיה מותר לעשן בו ובתנאי ויהיה אזור מגורים משותף בו העישון אסור.

מרכזים רפואיים/ בתי חולים לחולי נפש: בהחלטת שב"ס קנדה מוסדות אלה יהיו חייבים לעמוד בסטנדרטים של מרכזי בריאות הנפש של קנדה. הסטנדרטים עד לשנת 1997 התירו עישון במקומות שיועדו לכך, אסרו על עישון במקומות אחרים. חוסים מסוימים יורשה להם העישון רק בפיקוח מתאים.

אולם ב-1997 בפרסום הסטנדרטים החדשים לא נקבעו מגבלות המחייבות את מרכזי בריאות הנפש והאשפוז של שב"ס.

בסטנדרטים החדשים נקבעו שני תנאים בנוגע למרכזים של שב"ס: האחד- יהיה מדיניות/ הליך ארגוני שיתן מענה לסוגיות האתיות של העישון.

חוסים חדשים המגיעים למרכזים יקבלו הסבר בנוגע למדיניות והסבר בנוגע להגבלות העישון במוסד. לכל מנהל מוסד יהיה את החופש לקבוע את מדיניות העישון שם, אולם תוכן המדיניות לא תהיה כזו שעלולה לפגוע בהכרה של המוסד.

בכל מוסדות השב"ס ימשיכו להעביר תוכניות להפסקת העישון לכלואים ולצוות שיהיו מעונינים להשתתף שם.

שב"ס Saskatchewan

חל איסור עישון (ואיסור נשיאת סיגריות מצתים וכדומה) על הכלואים, הצוות ומבקרים. אסיר שיעשן צפוי להליך משמעת.

Jerusalem, Israel

עובד שיעשן צפוי להליך משמעת.

מבקר, מבקר מקצועי, מתנדב או קבלן שירותים, שיעשן, לא תורשה כניסתו (לתקופה ארוכה) למתקני שב"ס. העישון מותר רק כחלק מריטואל דתי.

--- בידיעה משנת 1995 נאמר שבית המשפט קבע שאין זו זכות חוקית של אסיר לעשן, ולכן האיסור הגורף של שב"ס חוקי, אך בית המשפט יעץ לשב"ס להתיר את העישון במקומות פתוחים ומוגדרים.

--- בידיעה באתר האומבוסדמן נמסר, שהאומבוסדמן בדקה את האיסור, ואמנם האיסור חוקי אך יש לשקול מחדש את איסור העישון בשטחים פתוחים.

האומבוסדמן אמרה כי החוק בדבר איסור העישון לא נאכף כראוי בתוך המבנים, וראוי לאכוף את החוק בתוך המבנים לפני שאוסרים את העישון במקומות פתוחים.

שבדיה⁹:

העישון בבתי הסוהר בשבדיה מותר ונפוץ.

העישון מותר בתאים ובאזורים משותפים.

חל איסור עישון על הצוות במשרדים מלבד במקומות ספציפיים.

יש ניסיון לאפשר לאגפים חדשים להיות "חופשיים מעישון" אם התנאים יאפשרו זאת.

סיכום ונושאים חשובים לדין

בעולם קיימת מודעות רבה לסכנות העישון ולנזקי העישון.

במדינות רבות בעולם נחקקו חוקים האוסרים על העישון במקומות ציבוריים ובמקומות עבודה.

סכנות העישון וחוקים המגבילים את העישון עלולים להשפיע ולחשוף את שירות בתי הסוהר ואת המשרד לביטחון פנים לתביעות משפטיות.

בדיקה ההשוואתית מול רשויות שב"ס בעולם מציגה תמונה על התמודדות בתי הסוהר ורשויות התקון עם סוגיות אלה.

ברוב המדינות ישנה הכרה בצורך ובתלות של האסירים (והצוות) לעשן.

בתי סוהר רבים מאפשרים לאסירים לעשן על מנת לשמור על הסדר בבית הסוהר.

במדינות רבות בארה"ב חל איסור גורף על העישון.

בסקירה הובאה דוגמה לבית סוהר בקנדה שבו יש איסור גורף על העישון, אולם צריך לבחון איסור גורף זה לאור

המלצת בית המשפט (1995) להתיר את העישון במקומות חיצוניים, ולאור דו"ח האומבוסדמן

(2000) המרמז שהאכיפה בתוך הבניינים לא נעשית כראוי, אז לפחות יש להתיר את העישון מחוץ לבניינים.

Jerusalem, Israel

עמיתים רבים מדווחים על הוראה לספק לאסירים לא מעשנים תאים נקיים מעישון במידת האפשרויות וההגבלות הקימות.

להלן סוגיות הראויים לדיון:

האם מתקני שב"ס הם מקום עבודה או בנין ציבורי ולכן העישון שם יהיה אסור על פי חוק?

פתרונות אפשריים לסוגיה:

--- במדינות מסוימות נאמר בחוק שאינו חל על מתקני שב"ס.

--- הגדרת תאי האסירים כתאי מגורים ולא כאזור ציבורי או סביבת עבודה.

--- איסור העישון במקומות ציבוריים כמו אולמות, מתקני ספורט, מרפאה וחדרי ביקורים.

סוגיית זכותו של האסיר לעשן- האם קיימת זכות כזו.

--- בקנדה פסיקה של בית המשפט שאין זכות כזו, אך בית המשפט המליץ לרשויות שב"ס לאפשר לאסירים לעשן במקומות מאווררים.

^a באתר האגודה בשאלות ותשובות נפוצות.

^b הוראות שב"ס

^c הוראות שב"ס

^d דואל שב"ס.